

Jaarverslag

2018

Inhoud

1. Inleiding	4
2. Rapportages en de dagelijkse praktijk	5
2.1. Cijfers 2018	5
2.2. Duiding	6
3. Innovatie: startpunt voor vernieuwing	7
4. IT: een solide fundament	9
5. Wetgeving en Privacy	10
6. Samenwerken binnen de Rijksoverheid	11
7. Tot slot	12

Voorwoord

Geachte lezer,

Voor u ligt het Jaarverslag van de infobox Crimineel en Onverklaarbaar Vermogen (kortweg iCOV); een samenwerkingsverband dat de afgelopen jaren de kans heeft gekregen om met big data in relatieve luwte tot ontwikkeling te komen. Inmiddels is de infobox een van de belangrijkste spelers in de aanpak van complexe problematiek, zoals ondermijnende criminaliteit.

Ondermijning is een veelkoppig monster dat vraagt om een veelzijdige aanpak. Het gaat immers om zaken als witwassen, belastingontduiking, drugshandel, fraude en corruptie. 'Activiteiten' die normaliter door verschillende overheidsinstanties worden aangepakt, maar uiteraard samenhang en overlap vertonen. Dat is waar iCOV in beeld komt. iCOV maakt data gedreven rapportages op basis van informatie van de samenwerkende partijen. Deze rapportages maken inzichtelijk waar het criminele of fiscaal ontdoken vermogen wordt verborgen. Het toont tevens welke sleutelfiguren zich hiermee bezighouden. Het geldspoor volgen is daarbij van onschatbare waarde; om de daadwerkelijk belanghebbenden te traceren en de modus operandi bloot te leggen.

Dit is allereerst van belang bij het oplossen van strafrechtelijke, fiscale of bestuurlijke casussen. Maar de rapportages dragen ook bij aan een meer strategisch inzicht over waar bepaalde problemen zich voordoen en wat de kenmerken hiervan zijn. Dit maakt een effectieve(-re) inzet van mensen en middelen mogelijk en zorgt dat barrières kunnen worden opgeworpen tegen (de facilitering van) criminele geldstromen. Er speelt nog een ander belang. Door crimineel of fiscaal ontdoken vermogen af te pakken, wordt de stimulans om met ondermijnende activiteiten door te gaan onaantrekkelijker gemaakt. Immers: wie gevangenisstraf krijgt, vastgoed en bolidays moet inleveren én een naheffing van Belastingdienst krijgt, verliest aan status. Dat zal zeker indruk maken op de crimineel en zijn omgeving.

In 2018 alleen al heeft iCOV op verzoek 8671 rapportages samengesteld. Dat is een groei van 29% met het jaar ervoor. Teams van de Politie, de Belastingdienst, de FIOD, CJIB, het Openbaar Ministerie en de overige partijen zien de toegevoegde waarde van de rapportages op dagelijks niveau. iCOV is tot wasdom gekomen; van een principe-afspraken over het binnen voorwaarden delen van informatie tussen strategische partners naar een vol in bedrijf zijnde organisatie ten dienste van deelnemende overheidspartners. Ze is een partij die een slagvaardige integrale overheidssamenwerking in de praktijk brengt.

'Misdad mag niet lonen, maar doet het soms wel' staat er in de inleiding van dit Jaarverslag. Dit is helaas ook in 2019 nog een ongemakkelijke waarheid. Maar door samenwerking vorm te geven zoals iCOV tot op heden heeft gedaan, is de overheid beter in staat om het verdienmodel de pas af te snijden. En dat is goed nieuws voor burgers en bestuurders gezamenlijk.

Hoogachtend,

Theo Hofstee

Voorzitter van het Opdrachtgeversoverleg iCOV en tevens lid van het College van Procureurs Generaal

1. Inleiding

Criminelen die ongehinderd in de auto blijven rondrijden die is aangeschaft met oneerlijk verdiend geld. Omzet die moedwillig te hoog in de boeken terecht komt om zo te profiteren van onterechte btw-teruggave. Frauderen voor eigen gewin, waarbij de staat en dus de samenleving de rekening betaalt. Het zijn onverteerbare feiten voor eerlijke burgers en dienstbare bestuurders. Anders gesteld: misdaad mag niet lonen, maar doet het helaas soms wel.

Een van de manieren om dergelijke misstanden het hoofd te bieden, is via de infobox Crimineel en Onverklaarbaar Vermogen (iCOV). Door samen te werken en informatie te delen, wordt het voor kwaadwillenden minder eenvoudig om crimineel geld in de eigen zak te houden. Op voorpraak van de minister van Veiligheid en Justitie is in 2013 daarom het samenwerkingsverband iCOV opgericht met als doel crimineel en onverklaarbaar vermogen te traceren, belastingontduiking tegen te gaan, betekenisvolle interventie en efficiënt markttoezicht mogelijk te maken.

Inmiddels is iCOV vijf jaar verder; van vier partners heeft het zich ontwikkeld tot een organisatie van 13 partijen. Het gaat hierbij om de Politie, de Belastingdienst, het Openbaar Ministerie, de FIOD, de Rijksrecherche, het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB), De Douane, de bijzondere opsporingsdiensten van de Inspectie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (iSZW), de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA) en de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT), De Nederlandse Bank, de Autoriteit Consument en Markt en het Commissariaat voor de Media.

Gezamenlijk houden overheidspartners zich bezig met het traceren van crimineel en/of onverklaarbaar vermogen en met het tegengaan van witwasconstructies en belastingontduiking. Ook stelt het samenwerkingsverband de overheidspartijen in staat om vroegtijdig in te grijpen bij financieel-economische misstanden en om efficiënt markttoezicht te houden. Het overkoepelende doel is dat geld terugvloeit naar de plek waar het werkelijk hoort: de maatschappij.

In dit jaarverslag 2018 zoomt iCOV in op een aantal thema's die de organisatie in 2018 hebben gekleurd. Dit gaat in eerste instantie over de manier waarop iCOV heeft kunnen bijdragen aan de primaire taak van de verschillende overheidspartijen. Denk hierbij aan opsporing, inning of toezicht. Maar het gaat ook over de meer de strategische notie dat maatschappelijke vraagstukken beter opgelost kunnen worden als overheidspartijen op diverse niveaus samenwerken. Om over de 'winst' van effectieve geldbesteding nog maar te zwijgen.

Dit jaarverslag dient dan ook vooral om die gemeenschappelijke inzet van overheidspartners via iCOV in het licht te zetten. Gezamenlijke inzet leidt niet altijd meteen tot gezamenlijk resultaat; bij pionieren, lopen zaken soms anders dan verwacht en zijn 'lessons learned' onmisbaar. Tegelijkertijd komen ook verrassende inzichten bovendien en blijkt daadwerkelijke samenwerking meer dan de som der delen op te leveren. Ook dat maakt de verdere ontwikkeling van iCOV in de komende vijf jaar zo aanlokkelijk.

2. Rapportages en de dagelijkse praktijk

iCOV stelt rapportages samen voor de overheidsorganisaties die lid zijn van het samenwerkingsverband. Dit zijn rapportages op basis van informatie die de partners klaarzetten bij iCOV. Dit gaat vanzelfsprekend niet om alle informatie van alle partners. Iedere deelnemende partij mag alleen rapportages aanvragen en ontvangen met informatie die in het dagelijkse werk ook opvraagbaar is op basis van de bevoegdheden van de aanvrager. Heel concreet: een politierechercheur krijgt met een vordering van de Officier van Justitie in de hand in een iCOV-rapportage alleen te zien wat hij op basis van die bevoegdheid ook achter zijn eigen bureau had kunnen ontvangen.

Het voordeel van iCOV? De efficiëncyslag. Een rechercheur kan via 'één loket' diverse bronnen raadplegen, in plaats van een rondgang te moeten maken langs verschillende instanties. Dit versnelt het werk van die betrokken rechercheur met weken of zelfs maanden. Voor een medewerker van de Belastingdienst geldt hetzelfde principe; één organisatie volstaat in plaats van het napluizen van diverse systemen. Vanzelfsprekend ziet de betrokken belastinginspecteur andere informatie dan de rechercheur. Hier liggen andere bevoegdheden aan ten grondslag. En andere wettelijke taken.

Lang verhaal kort: iCOV maakt op verzoek rapportages die de overheidspartners helpt bij hun belangrijkste taak. iCOV onderscheidt daarbij drie type rapportages:

- De iCOV Rapportage Vermogen en Inkomen: een financieel paspoort van een persoon of bedrijf
- De iCOV Rapportage Relaties: een overzicht van de financiële en zakelijke relaties van een persoon of bedrijf of tussen personen of bedrijven
- De iCOV Rapportage Thema: een inzicht in de risico's op witwassen via vastgoed in een bepaald geografisch gebied.

Naast efficiency blijkt de systematische bevraging van de verschillende bronnen ook inzichten op te leveren die via de handmatige zoektocht meestal niet of hooguit via toeval zichtbaar zouden worden. De verschillende type rapportages zijn vooraf omschreven, juridisch getoetst en goedgekeurd door een team van privacy juristen. Bovendien hebben de rapportages ook de toets van de rechtbank, tot aan de Hoge Raad aan toe, doorstaan. De manier waarop iCOV is georganiseerd, maakt het mogelijk om deze rapportages snel samen te stellen. Een aanvraag kan binnen enkele minuten of in uitzonderlijke gevallen binnen enkele dagen worden afgehandeld. Doordat een rapportage snel in het bezit is van een aanvrager kan deze ook snel beslissen of het nuttig is om een onderzoek voort te zetten en in welke richting het onderzoek moet uitgaan.

2.1. Cijfers 2018

Producten	Aanvragen 2018	Stijging t.o.v 2017
iRVI	7814	31%
iRR	833	12%
iRT	24	100%
Totaal	8671	29%

Cijfers *an sich* zeggen wellicht wat weinig. Want hoe verhouden deze aantallen zich tot het totaal-aantal onderzoeken dat wordt gedaan door de Politie, De Nederlandse Bank, de FIOD, de Belastingdienst en de overige leden van het samenwerkingsverband? Algemeen kan worden gesteld dat bij een veelheid aan onderzoeken van deze instanties rapportages van iCOV worden gebruikt voor nieuwe of andere inzichten. Deze rapportages dienen in eerste instantie de primaire taak van deze instanties. Dus opsporing, inning, toezicht of vervolging. Omdat overheidsorganisaties - mede vanwege die verschillende werkzaamheden - een andere manier van rubriceren hebben, is het lastig om op zuivere wijze percentages of cijfers toe te kennen per partnerorganisatie. **Tegelijkertijd is er een grote onderlinge samenhang** omdat politieonderzoeken kunnen leiden tot

vervolging door het OM of tot vervolgonderzoek door de FIOD.

Casus 1

De Belastingdienst controleert de btw-aangifte van een zzp'er die in 2018 is begonnen met zijn zaak. In het laatste kwartaal noteert hij plots een omzet van enkele miljoenen. Uit de eigen Belastingdienstsystemen komt niks noemenswaardigs over de man naar voren; hij lijkt voorheen te hebben geleefd van de lucht en de liefde. Wat is hier aan de hand? In een rapportage van iCOV blijkt dat hij woonachtig is op een adres dat toebehoort aan een persoon die vele geplofte bv's op naam heeft staan. De overgebleven belastingschuld is nooit terugbetaald omdat er ogenschijnlijk geen vermogen meer aanwezig was. Schade voor de samenleving: miljoenen euro's. De zaak is overgedragen aan de FIOD.

Dit is hoe overheidsamenwerking eruit kan zien; organisaties verwijzen actief naar elkaar of trekken actief met elkaar op om crimineel of nog niet fiscaal belaste gelden terug te laten stromen in de staatskas. iCOV faciliteert die activiteiten en treedt daarbij op als makelaar of 'hub'.

2.2. Duiding

Een iCOV-rapportage biedt snel inzichten in soms complexe casussen. Op die manier kunnen overheidsorganisaties, zoals de Belastingdienst in het voorbeeld hierboven, hun eigen taak sneller of beter uitvoeren. Kunnen de organisaties dat ook zelfstandig, zonder tussenkomst van het samenwerkingsverband iCOV? In principe wel. Maar vanwege de manier waarop iCOV rapportages samenstelt, kunnen zaken aan het licht komen die anders minder snel zichtbaar worden. Zoeken naar iets waarvan je niet weet dat het bestaat, is immers verdraaid lastig. iCOV kan verschillende informatie systematisch doorzoeken. Dit levert doorgaans meer 'hits' en kruisverbanden op. En dus meer inzicht in de verschillende facetten van een casus of problematiek. Daarnaast heeft iCOV mensen van verschillende 'windstreken' in huis: er wordt met een multidisciplinaire bril naar een casus gekeken waardoor ook nieuwe of andere inzichten naar voren komen.

Casus 2

De politie is een familie op het spoor die betrokken lijkt bij de handel in synthetische drugs. De familie laat het breed hangen: grote auto's, dito huis en winkelen in de slijkste straten van Nederland. Ogenschijnlijk zijn er geen legale inkomsten, in de vorm van een baan of bezit van een bedrijf. En waar is het geld eigenlijk gestald? Het politieteam dat een onderzoek vraagt een rapportage aan bij iCOV. De officier van justitie geeft daarvoor schriftelijke toestemming. Wat blijkt? De familie blijkt gebruik te maken van een bankrekening van een lang geleden opgeheven BV. Een reguliere zoekslag via de Kamer van Koophandel had dat opgeheven bedrijf niet in het vizier gebracht. Dankzij de rapportage wordt niet alleen duidelijk hoe dat geld de legale economie instroomt, maar ook wat de werkwijze van de familie is. De geldstromen vertoonden namelijk connecties met landen die erom bekend staan dat ze verhullende constructies mogelijk maken. En het verhullen van de herkomst van geld is een van de eerste stappen bij witwassen.

De winst zit in de combinatie van data en duiding. Het zijn twee elkaar versterkende elementen die helpen bij toezicht, inning en opsporing. Nog concreter: het helpt overheidsorganisaties om geld te traceren dat de maatschappij toebehoort. En het stelt diezelfde overheidsorganisaties in staat om barrières op te werpen zodat geld niet meer kan worden weggesluisd.

Casus 3

Follow the Money – niet te verwarren met het gelijknamige journalistieke platform – is een initiatief vanuit het Openbaar Ministerie en de FIOD om via het 'financiële spoor' meer inzichten te krijgen in de problematiek van een bepaald geografisch gebied. In het kader van een pilot zijn geldstromen rondom vastgoed in een bepaald deel van Rotterdam aan een nadere blik onderworpen. Het gaat hierbij om een aanpak waarbij kennis over witwassen en ondermijning wordt gecombineerd met onderzoek aan de hand van data. iCOV heeft op beide fronten bijgedragen aan deze pilot: data en duiding. Dit bood opvallende inzichten in de verschillende facetten van de problematiek in dit specifieke gebied en daarmee direct handvatten om deze aan te pakken. De pilot was zo succesvol dat de aanpak ook in andere gebieden uitgerold en/of opgepakt zal worden.

3. Innovatie: startpunt voor vernieuwing

In 2018 is een impuls gegeven aan Innovatie en Wetenschap binnen iCOV. Nieuwe inzichten en productvernieuwingen houden iCOV immers ook in de toekomst relevant. Een kwartiermaker heeft Innovatie (en wetenschap in de slipstream) binnen iCOV helpen vormgeven. Allereerst is verkend wat de specifieke onderzoekswensen zijn van deelnemende organisaties. Met welke inzichten zijn welke klantengroepen het meest geholpen? Welke bestaande initiatieven zijn er al bij de partners waarbij iCOV zou kunnen aansluiten? Wat is een solide werkwijze? Hoe kan iCOV zichzelf steeds blijven uitvinden in dienst van de eindgebruiker? En welke ethische vraagstukken komen daarbij kijken?

In het najaar van 2018 heeft de kwartiermaker haar inzichten voor Innovatie binnen iCOV opgesteld, waarbij de nadruk onder meer ligt op productontwikkeling voor en met de eindgebruiker in vorm en inhoud. Dit heeft onder meer geleid tot de aanstelling van een MT-lid Innovatie en Wetenschap (gedetacheerd vanuit De Nederlandsche Bank). Ook zijn nieuwe medewerkers geworven die de innovatieprojecten kunnen uitvoeren. Voor de nieuwe medewerkers geldt dat ze op het snijvlak opereren van (technische) kennis over de toepassing van data maar tevens creatieve denkkraft hebben om nieuwe producten, methoden en indicatoren te ontwikkelen richting een prototype.

Voor toegepast wetenschappelijk onderzoek is besloten dat iCOV uitdrukkelijk de samenwerking met universiteiten zal opzoeken. Door samenwerking met de wetenschap aan te gaan, is er een wederzijds organisatorisch voordeel. De workload wordt verdeeld en de uiteindelijke publicatie voldoet zo aan alle wetenschappelijke merites en voldoet ook op die manier aan benodigde onderbouwing om in informatieproducten te gebruiken. Een voorbeeld van zo'n samenwerking betreft het onderzoek onder leiding van prof. dr. Unger die verbonden is aan de universiteit Utrecht. Zij heeft in 2018 gewerkt aan een tweetal onderzoeken waarbij onder meer de zogenaamde doorstroom van criminele gelden door Nederland wordt onderzocht. Voor het gebruik van de data in wetenschappelijke setting is goedkeuring verleend door het ministerie van Justitie en Veiligheid en door de opdrachtgevers in het Opdrachtgeversoverleg van iCOV. De verwachting is dat de uitkomsten van het onderzoek in de loop van 2019 worden gepubliceerd.

Aan Innovatie kleven ethische vraagstukken. Het toepassen van technologie op grote informatie-bronnen leidt tot vragen over bijvoorbeeld de voorspellende waarde van dat. Of ze misschien tot profilering of zelfs stigmatisering leiden. Dat moet altijd ondervangen worden. Mede om hiervan bewust te zijn en deze risico's te beperken, heeft iCOV de connectie gezocht met het Donders Institute for Brain, Cognition and Behaviour (dat verbonden is aan de Radboud Universiteit in Nijmegen). Er is een aantal plenaire sessies gehouden over ethisch bewustzijn bij alle takken van werkzaamheden binnen iCOV. Daarnaast is er ingezoomd op het gebruik van tooling ('De Ethische Data-assistent') om ethische vragen stapsgewijs langs te lopen, bijvoorbeeld bij de start van nieuwe projecten.

Binnen Innovatie en Wetenschap is ook verkend welke nieuwe rapportages kunnen worden ontwikkeld. Hierbij springt een gedetailleerd concernschema het meest in het oog. Een concernschema toont de 'complete boom, inclusief zijtakken en zijtakken van zijtakken, van aan elkaar gelieerde bedrijven. Een dergelijk concernschema kan bijvoorbeeld inzichtelijk maken waar opvallende lijntjes lopen tussen een rechtspersoon en een ambtenaar. Of het kan bijdragen in de onderbouwing van een strafzaak voor witwassen. Tegelijkertijd biedt het de Belastingdienst tijdwinst bij het uitvoeren van controles bij grote ondernemingen.

In 2018 is eveneens de techniek achter en de visuele weergave van rapportages doorontwikkeld. Dit zorgt ervoor dat er meer elementen getoond kunnen worden. Daarnaast zorgt deze remake voor een snellere samenstelling van complexe rapportages; hierdoor kunnen ze eerder worden geleverd aan aanvragers.

In het najaar van 2018 is een licentie van een softwareprogramma verkregen om transacties tussen wallethouders van cryptovaluta te traceren. De licentie is aangeschaft met gelden vanuit

het ministerie van J&V om ondermijning met een cybercomponent te bestrijden. Dit programma kan bestaande rapportages van iCOV verrijken, bijvoorbeeld omdat er extra (crypto-) vermogenscomponenten getoond kunnen worden of omdat er nieuwe relaties worden gelegd.

Onder de vlag van Innovatie is een datascience-methode doorontwikkeld die het mogelijk maakt om te zoeken naar achterliggende eigenaren van vastgoed in notariële akten. Daadwerkelijk eigendom staat soms verhuld in akten opgenomen: via een reguliere zoekslag wordt het niet zichtbaar. Door dit eigenaarschap alsnog in beeld te brengen, kunnen witwaszaken of onderzoek en naar belastingontduiking een impuls krijgen.

In 2018 is eveneens een start gemaakt met een nadere samenwerking met een team van de FIOD dat onderzoeksbronnen voor rechercheurs beter toegankelijk maakt via een nieuwe applicatie. iCOV kan hieraan een bijdrage leveren door reeds gerubriceerde informatie toegankelijk te maken binnen deze applicatie. Andersom zal de FIOD bepaalde modulaire elementen van de applicaties beschikbaar stellen aan iCOV, ten behoeve van doorontwikkeling binnen iCOV.

De nieuwe modulair opgebouwde iRT ('themascan') is in het najaar van 2018 opgeleverd voor testen. Een groep van diverse aanvragers van iCOV heeft de nieuwe rapportage beoordeeld, waarna een aantal aanvullende klantwensen is geformuleerd. Dit laat de rapportage zo nauw mogelijk aansluiten bij de wensen van projectteams die koersen op een tactische, systematische aanpak van een problematiek in bepaald geografisch gebied.

De kaders voor Innovatie zijn door de kwartiermaker helder gedefinieerd. Voor de (gezonde) dagelijkse praktijk geldt echter dat innovatie en technische implementatie hand in hand gaan. Bovenstaande ontwikkelingen zijn dan ook net zo goed op het conto van de IT-afdeling te schrijven. Op de volgende pagina's wordt echter specifiek ingegaan op activiteiten die specifiek betrekking op een solide fundament en zorgvuldig beheer van iCOV.

4. IT: een solide fundament

Zoals bij zoveel organisaties in ontwikkeling is technologie de ruggengraat van alle bedrijfsprocessen. Voor iCOV is dat niet anders. Juridische, organisatorische en innovatieve veranderingen kunnen alleen van de grond komen op basis van een solide technisch fundament. Afgelopen jaar zijn op het gebied van technologische ontwikkeling en ondersteuning flinke stappen gezet.

Een van de belangrijkste mijlpalen van iCOV in 2018 was de lancering van het Portaal dat het proces van aanvragen en verstrekken van rapportages voor gebruikers verregaand heeft vereenvoudigd en geautomatiseerd. Het gaat hierbij om privacy by design op diverse niveaus, terwijl het gebruik ervan 'kinderlijk eenvoudig' moest zijn; een eenvoudig invulproces van begin tot eind. Na functionele en technische tests is het Portaal in mei in gebruik genomen door de verschillende deelnemende organisaties van iCOV. Op enkele geplande onderhoudsmomenten na (waardoor het Portaal in het weekend offline was) was de performance naar verwachting, hetgeen benadrukt dat het systeem een sterke groei in aanvragen van rapportages prima aankan.

De informatie bij iCOV is in 2018 hoger gerubriceerd; dit betekent dat het dezelfde status heeft als de gevoelige informatie van de Rijksrecherche of van documentatie rondom het MH17-onderzoek. De gevolgen van deze hogere rubricering zijn verstrekkend als het gaat om opslag, beheer, toegang en beveiliging. In hetzelfde jaar is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) geïmplementeerd; een wet die eveneens verregaande eisen stelt aan de opslag en verwerking van informatie. Bovendien is iCOV verhuisd. Ook dit heeft de technische infrastructuur en het beheer van iCOV op diverse niveaus ingrijpend verstevigd.

Behalve complexe implementatie en beheerszaken is er ook ruimhartig tijd besteed aan technische data-analyse. Het doel hiervan is om nieuwe databronnen toe te voegen bestaande rapportages. Het gaat hierbij onder meer om informatie van het Openbaar Ministerie dat onder voorwaarden inzichten biedt in de antecedenten van een verdachte. Ook is volop geïnvesteerd in het opnieuw toegankelijk maken van informatie van het Kadaster vanwege een andere systematiek in opslag en beheer.

5. Wetgeving en Privacy

De komst van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) heeft in de eerste zes maanden van 2018 veel gevraagd van de juridische inzet van iCOV. Het resultaat is dat eind mei een nieuw convenant inclusief bijbehorende protocollen gereed was. De actieve inzet van de leden van de Rechtmatigheidscommissie plus de inhuur van een gerenommeerd bureau op privacyterrein zijn hierbij onontbeerlijk geweest om het juridisch-administratieve proces in goede banen te leiden.

Een bijkomend voordeel van het nieuwe convenant is dat hiermee nieuwe partners aan het samenwerkingsverband zijn worden toegevoegd. Vanaf dat moment zijn De Nederlandse Bank, Autoriteit Consument en Markt en het Commissariaat voor de Media toegetreden en is er een vierde 'loot' aan de doelen van iCOV toegevoegd: efficiënt markttoezicht houden.

In het voorjaar van 2018 heeft een consultatieronde voor de zogenaamde Kaderwet rondgegaan: een wet die gegevensuitwisseling tussen samenwerkingsverbanden mogelijk maakt. iCOV heeft voorbeelden aangereikt om de noodzaak van deze Wet Gegevensuitwisseling Samenwerkingsverbanden (WGS) te onderstrepen. Het huidige juridische kader waarbinnen iCOV werkt, staat namelijk niet toe dat er informatie wordt gedeeld met derden. Terwijl dat juist nuttig kan zijn om een integraal beeld van een casus of problematiek te verkrijgen. De WGS stelt samenwerkingsverbanden zoals iCOV in staat om minder reactief te opereren en meer patroonherkenning te doen. Mogelijk zal voor iCOV een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) opgericht worden die nader bepaalt aan welke organisaties het samenwerkingsverband mogelijk ook kan verstrekken, naast de reeds vastgestelde partijen.

Vooralsnog werkt iCOV zorgvuldig binnen de bestaande kaders. Dit blijkt wel uit het feit dat de rapportages steeds vaker als bewijsmiddel worden gebruikt in de rechtszaal. Een zoekslag in de juridische vraagbaak Navigator leert dat iCOV in 21 zaken wordt genoemd, tot aan de Hoge Raad toe.

In 2018 heeft iCOV ook ingezet op de bestuurlijke versteviging van de organisatie. De juridische constructie van iCOV kan weliswaar op alle fronten de toets der kritiek doorstaan, zoals is gebleken uit diverse audits. Maar die constructie is wel lastig te doorgronden, zelfs voor mensen die privacy-expertise hebben. Er zijn onder meer voorstellen gedaan voor een duidelijke visuele weergave van deze juridische constructie. Maar ook om gedetailleerder omschrijving van de verschillende gremia die bij iCOV betrokken zijn. Denk hierbij aan het Opdrachtgeversoverleg, de Raad van Advies en de Rechtmatigheidscommissie.

6. Samenwerken binnen de Rijksoverheid

Samenwerken is sowieso ingewikkeld, maar samenwerken binnen de overheid is zo mogelijk nog complexer. Dit heeft onder meer te maken met de verschillende doelen en taken die overheidsorganisaties hebben. Maar ook met de targets die gesteld zijn, de manier waarop die behaald moeten worden en de bestuurlijke verantwoording die daarbij komt kijken. Toch is iCOV een sámenwerkingsverband en heeft zij namens de overheidspartners de ambitie om zo effectief mogelijk samen te werken om gezamenlijk de problematiek van crimineel of fiscaal ontdoken vermogen aan te pakken.

In de bestrijding van ondermijning is het financiële spoor (of inzicht) essentieel. Niet alleen leidt dit vaak naar de daders en overige betrokkenen. Maar het maakt het ook mogelijk om crimineel verkregen inkomsten in beslag te nemen en later af te pakken. De rapportages van iCOV kunnen hierbij zeer wel van dienst zijn. Een aantal projectteams – zoals het team dat zich richt op de aanpak van de fabricage en handel in soft drugs – heeft de rapportages van iCOV een centrale plek gegeven in de plan van aanpak.

Dit is mede de reden dat in 2018 actief relatiebeheer met de diverse lagen van de deelnemende organisaties is geïntensiveerd. Er is een aantal mensen vrijgemaakt voor het verstevigen van de samenwerking tussen partnerorganisaties. Ook heeft iCOV actief hulp aangeboden aan projectteams van verschillende overheidsorganisaties. Dit is naar aanleiding van de oproep van de minister van Justitie en Veiligheid om integrale plannen te ontwikkelen om het complexe probleem van ondermijning tegen te gaan.

De wens leeft al langer om nader te specificeren welke toegevoegde waarde het samenwerkingsverband heeft voor de samenwerkende partners? Hoe is dit te kwantificeren qua efficiencywinst, geïnde vorderingen of afgepakt vermogen? Welke kwalitatieve bijdragen heeft iCOV kunnen leveren aan de partners? Voorwaar geen eenvoudige vragen om te beantwoorden, aangezien iCOV een faciliterende schakel binnen diverse ketens is. Het 'succes' of 'de winst' is mede afhankelijk van opvolging aan de rapportages later in het proces. Dit vraagt om een slim breedte- en diepteonderzoek waarvoor in 2018 de eerste verkenningen zijn gedaan.

Relatiebeheer vraagt ook om een andere manier van werken, bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van nieuwe rapportages of applicaties. Door in alle fases van het proces (dus van idee, naar ontwerp tot ingebruikname) in samenspraak met partners te doorlopen, zullen nieuwe toepassingen ook daadwerkelijk 'landen' binnen de samenwerkende partners. Met de lancering van het Portaal (zie Hoofdstuk 4) is een extranet-website live gegaan. Deze website biedt allerhande informatie over de doelen, werkwijze en resultaten van iCOV aan ambtenaren die toegang hebben tot het zogenaamde Rijksweb. Op deze website is een animatiefilm gepubliceerd dat aan een breder publiek uitleg geeft over wat iCOV is en doet. Dit animatiefilmje is gedeeld op de diverse intranetten van de deelnemende organisaties, om zo bij te dragen aan de naamsbekendheid van iCOV. Daarnaast heeft in oktober een interview gestaan in politievakblad BLAUW over de onderlinge samenwerking tussen hoofd iCOV Gees Grootsholten en (toenmalig) MT-lid Curd Brenninkmeijer.

Sowieso groeit de noodzaak, mede door de komst van de AVG, om op bescheiden wijze naar buiten te treden. Actieve en passieve transparantie is immers een van de uitgangspunten van de privacywet. Bovendien is ieder overheidsorgaan aan de eigen stand verplicht om uit te leggen wat ze doet met kostbaar overheidsgeld. Daarom heeft iCOV een stappenplan ontwikkeld voor communicatie in 2018 en verder dat de noodzaak voor een publiek toegankelijke website beschrijft. In het najaar zijn stappen gezet voor de ontwikkeling van een dergelijke website, met als doel een lancering begin 2019.

7. Tot slot

iCOV is in 2018 tot wasdom gekomen. De rapportages staan inhoudelijk, juridisch en technisch stevig. Ze vinden bovendien gretig aftrek bij de overheidsorganisaties voor wie ze zijn ontwikkeld. Deze overheidsorganisaties zijn hierdoor in staat om hun belangrijkste taak – of dit nu opsporing, inning of toezicht is beter uit te voeren. Bovendien is iCOV inmiddels een belangrijk onderdeel van gezamenlijke projecten binnen de overheid. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de aanpak van ondermijning. Ook dit geeft vertrouwen dat iCOV op de goede weg is om een van de centrale spelers te zijn tussen verschillende overheidsorganisaties.

In 2018 heeft iCOV fundamentele stappen gezet op het gebied van product innovatie en toegepast wetenschappelijk onderzoek. Hiermee kan de infobox zichzelf vernieuwen en blijft ze toekomstbestendig; niet ter meerdere eer en glorie van zichzelf. Maar om de verschillende overheidsorganisaties te kunnen blijven voorzien van relevante rapportages. Een dergelijke ontwikkeling kan alleen in gang worden gezet als de technische en juridische fundamenten van de organisatie op orde is. Dat dit het geval is, blijkt ook uit de resultaten van 2018.

iCOV ziet nog geen redenen om achterover te leunen om te zien dat het goed is. Het samenwerkingsverband is zich permanent bewust dat ze op een ingewikkeld speelveld opereert. Het gaat om informatie in beheer van de overheid, ter bestrijding van (soms onzichtbare) criminaliteit. Door datalekken bij commerciële partijen, experimenten met algoritmen binnen de overheid maar ook de publiciteit rondom de Wiv (Wet Inlichtingen en Veiligheidsdiensten) spelen maatschappelijke vraagstukken over privacy altijd een rol. En terecht: in de strijd tegen crimineel geld – hoe gewenst ook – moeten elementaire rechten zonder omhaal overeind blijven. Dit maakt dat iCOV met de grootst mogelijke voorzichtigheid omgaat met de taak die haar is toebedeeld.

Het is mede hierom dat het samenwerkingsverband iCOV de potentie van overheidsbrede samenwerking verder wil benutten; om garant te staan voor één veilige, juridisch juiste centrale 'hub' die verschillende overheidsorganisaties faciliteert bij hun werkzaamheden met data en duiding. Vanwege die ambitie kijkt de infobox Crimineel en Onverklaarbaar Vermogen positief terug op 2018 en bescheiden vooruit naar 2019 en verder.